

Magyar irodalom

9. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 74 óra; levelező tagozaton 37 óra

Tevékenységsformák

Szükséges az önálló órai jegyzet- és vázlatkészítés képessége mind írott szövegből, mind előadásról, valamint az irodalmi és a nem irodalmi szövegek értő feldolgozása, illetve az önálló ismeretszerzésére. Ezen tevékenységek szinte minden tantárggyal való találkozásokkor elengedhetetlenek. Különösen fontos az irodalmi művek értelmezése, kulcsmondatok megtalálása, érvek kidolgozása az irodalmi művekben megtalálható helyzetek, szereplők megítélése kapcsán; az irodalmi alkotások értelmezése, elemzése a szükséges irodalomelméleti, -történeti ismeretanyag felhasználásával. A tanulók szóban és írásban gyakorolják a különböző műnemekben megjelenő sajátosságok, tartalmak megítélését, a hozzájuk vezető elemzési módokat. Az irodalom és más művészeti ágak (képzőművészet, zene, színház és filmművészet) kapcsolatának megtapasztalása. Fontos eszköz és cél egyben, hogy a tanulók az iskolán, a tanórán kívüli tevékenységükkel gyarapítsák ismereteiket. Ezeket erősíteni, támogatni kell annak érdekében, hogy világossá váljon számukra, hogy az iskola és az iskolán kívüli világ nem két egymástól elzárt, külön létező struktúra, hanem egymás részei, hogy az iskolában szerzett ismeretek (nem elavult, holt ismeretanyag) felhasználhatók az iskolán kívül, és fordítva.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
Szintre hozó blokk	Bevezetés az irodalom világába, rendszerezés; az általános iskolában tanult műnemek és a műfajok, az irodalomtörténeti anyag rendszerezése; verstani ismeretek felidézése	
A politeista világ irodalma I. – a mítoszok világa	mítoszok, mitológiák, mitologizálás, teremtésmítoszok, pusztulásmítoszok (részletek a Gilgamesből és a görög mitológia teremtéstörténetéből)	<i>Részletek más keleti mitológiákból</i>
A politeista világ irodalma II. – a görög-római kultúra irodalma	a görög mitológia főbb alakjai, történetei; a homéroszi eposzok; a görög líra főbb alakjai: Szappho, Anakreon és/vagy a római költészet legalább egy alakja; a görög dráma és színjátás; Szophoklész: Antigoné című drámája	<i>a római költészet főbb alakjai: Catullus, Vergilius, Horatius, Ovidius</i>
A zsidó-keresztény világ irodalma – a Biblia	a Biblia szerkezete, keletkezése; néhány (legalább 2-2) ó- és újszövetségi történet, ezek értelmezése, a kereszténységben betöltött szerepe; zsoltárok	<i>Bibliai témák és műfajok továbbélése a magyar és a világirodalomban, képzőművészetben és a zenében; a tananyagban nem tárgyalt bibliai történetek megismerése</i>
A középkor vallásos és világi irodalma	a középkor világnézete, művészeti stílusai (romanika, gótika); Szent Ágoston: Vallomások (részletek);	<i>a középkor világának bemutatása a filmművészetben: a</i>

	himnuszok (Todi: Stabat Mater, Ómagyar Mária-siralom); Halotti beszéd és könyörgés; legendák (Szent Ferenc-legenda, Margit-legenda); lovagi epika (Artus) és líra (Walter von der Vogelweide); a vágáns költészet (Carmina Burana)	<i>Napfivér, Holdnővér vagy az Excalibur vagy A rózsá neve című film megtekintése videón</i>
Dante és Villon	Dante: Isteni színjáték – Pokol (részletek), keletkezése, szerkezete, jelentősége, világnézete; Villon-versek (A jó tanítás balladája a rossz életűeknek, Ellentétek) keletkezése, tartalmi és formai elemzése	<i>Dante és Villon életének és költészetének részletesebb megismerése</i>
A reneszánsz irodalma I. – Petrarca és Boccaccio	a reneszánsz világszemlélet, stílus és a humanizmus; Petrarca szonett-költészetének bemutatása 2-3 szonetten keresztül; 2-3 novella Boccaccio: Dekameron című művéből, keletkezése, szerkezete, a novella műfaja; a szonettek és a novellák reneszánsz vonásai	<i>Egyéb novellák a Dekameronból; ismerkedés a reneszánsz képzőművészet alkotásaival</i>
A reneszánsz irodalma II – az angol reneszánsz dráma	az angol reneszánsz dráma és színjátás; Shakespeare életének főbb állomásai, drámái; egy dráma feldolgozása; a 75. Szonett	<i>Egy szabadon választott Shakespeare-vígjáték feldolgozása; egy Shakespeare-dráma megtekintése színházban vagy videón, ennek megbeszélése</i>
A reneszánsz irodalma III. – a magyar reneszánsz két nagy alakja: Janus Pannonius és Balassi Bálint	a magyar reneszánsz jellemzői, az európaiaktól eltérő vonásai, a reformáció hatásai; Pannonius életének főbb eseményei, elégia- és epigrammaköltészetének jellemző vonásai néhány versen keresztül; Balassi Bálint életének főbb állomásai, szerelmi, istenes és végvári költészetének bemutatása néhány versen keresztül	<i>a magyar reformáció irodalma (Tinódi Lantos Sebestyén, Heltai Gáspár, Bornemisza Péter, Szenci Molnár Albert)</i>
A barokk irodalma – Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem	az ellenreformáció művészeti, irodalmi hatásai, a barokk stílus jellegzetességei; Zrínyi Miklós életének főbb állomásai, tevékenysége; Zrínyi: Szigeti veszedelem (részletek) keletkezése, műfaji sajátosságai, szerkezete, a mű alapkonceptiója, célja, stílusa, verselése, nyelvi eszközei	<i>Szemelvények Pázmány Péter, Mikes Kelemen műveiből</i>

A továbbhaladás feltételei

A következő fogalmak megértése, helyénvaló használata: művelődéstörténeti korszak, korstílus, antikvitás, középkor, humanizmus, reneszánsz, reformáció, ellenreformáció, barokk,

mítosz, testamentum, evangélium, próféta, példázat, parabola, zsoltár, eposz, eposzi kellékek, in medias res, deus ex machina, hübrisz, katarzis, konfliktus, prolóógus, epilógus, akció, dikció, retardáció, hármás egység, kardal, időmértékes verselés, verslábak, disztichon, legenda, trubadúr, vágáns, lírai ballada, tercina, kommentár, novella, szonett, Balassi-strófa. Epikai, drámai és lírai formák, és a tanult műfajok felismerése. Az epikai és drámai művek szereplőinek és a köztük lévő kapcsolatok jellemzése, a művek szerkezetének bemutatása. A lírai művek szerkezeteinek, főbb elemeinek megnevezése.

A megismert alkotások irodalomtörténeti elhelyezése, a fontosabb alkotók életrajzi adatainak ismerete. Az európai és a magyar irodalom közti kapcsolatok felismerése. Az időmértékes és az ütemhangsúlyos verselés felismerése, és néhány alapvető versforma ismerete. Memoriterként néhány sor az eposzokból, a Halotti beszéd és könyörgésből, legalább 2 vers a magyar és a világirodalomból.

10. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 74 óra; levelező tagozaton 37 óra

Tevékenységszabványok

Szükséges az önálló órai jegyzet- és vázlatkészítés képessége mind írott szövegből, mind előadásról, valamint az irodalmi és a nem irodalmi szövegek értő feldolgozása, illetve az önálló ismeretszerzésére. Ezen tevékenységek szinte minden tantárggyal való találkozáskor elengedhetetlenek.

Különösen fontos az irodalmi művek értelmezése, kulcsmondatok megtalálása, érvek kidolgozása az irodalmi művekben megtalálható helyzetek, szereplők megítélése kapcsán; az irodalmi alkotások értelmezése, elemzése a szükséges irodalomelméleti, -történeti ismeretanyag felhasználásával.

A tanulók szóban és írásban gyakorolják a különböző műnemekben megjelenő sajátosságok, tartalmak megítélését, a hozzájuk vezető elemzési módokat.

Az irodalom és más művészeti ágak (képzőművészet, zene, színház és filmművészet) kapcsolatának megtapasztalása.

Fontos eszköz és cél egyben, hogy a tanulók az iskolán, a tanórán kívüli tevékenységükkel gyarapítsák ismereteiket. Ezeket erősíteni, támogatni kell annak érdekében, hogy világossá váljon számukra, hogy az iskola és az iskolán kívüli világ nem két egymástól elzárt, külön létező struktúra, hanem egymás részei, hogy az iskolában szerzett ismertek (nem elavult, holt ismeretanyag) felhasználhatók az iskolán kívül, és fordítva.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
Szintre hozó blokk	A 9. évfolyam anyagának rövid áttekintése, rendszerezése	
A klasszicista dráma	a francia klasszicista dráma és színjátás jellegzetességei; Molière drámái; egy vígjáték feldolgozása	<i>egy fel nem dolgozott Molière-dráma megismerése; lehetőség szerint egy dráma megtekintése színházban vagy videón, ennek megbeszélése; a francia klasszicista dráma más szerzőinek (Corneille, Racine) és műveiknek megismerése</i>
Az európai felvilágosodás	az európai (angol, francia, német) felvilágosodás főbb irányzatai, gondolatai, képviselői; irodalmi megjelenése, a klasszicista stílus az irodalomban néhány példán keresztül	<i>a kor irodalmából egy szabadon választott epikai vagy drámai mű (pl. Swift: Gulliver, Diderot: Az apáca, Schiller: Ármány és szerelem) bemutatása</i>
A magyar felvilágosodás kezdete	a magyar felvilágosodás kezdetének jellegzetességei, képviselői; a magyar klasszicista irodalom néhány alakja (Bessenyei György, Kazinczy Ferenc és Batsányi János) és műveik, tevékenységük	<i>a magyar felvilágosodás irodalmi élete; a nyelvújítási harc és annak eredményei; a „testőrírók” munkái</i>
Csokonai Vitéz	Csokonai Vitéz Mihály életének, költői	<i>Csokonainak a tananyagban</i>

Mihály	pályájának főbb állomásai, költészetének jellemzői néhány versén keresztül (pl. Az estve, Konstancinápoly, Jövendölés az első oskoláról a Somogyban, Szegény Zsuzsi, a táborozáskor, A rózsabimbóhoz, Tartózkodó kérelem, A tihanyi ekhóhoz, A reményhez)	<i>fel nem dolgozott vagy nem szereplő verseinek, a Dorottya című művének megismerése;</i>
Berzsenyi Dániel	Berzsenyi Dániel életének, költői pályájának főbb állomásai, óda- és elégiaköltészetének bemutatása néhány versén keresztül (pl. A magyarokhoz I., A magyarokhoz II., Osztályrészem, A közelítő tél, Levéltöredék barátnémhoz)	<i>Berzsenyinek a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő verseinek megismerése; episztolái (Dukai Takács Judithhoz, Vitkovics Mihályhoz, A Pesti Magyar Társasághoz)</i>
Az európai romantika	az európai (angol, francia, német, orosz) romantika jellegzetességei, válogatás a romantikus szerzők (Byron, Shelley, Keats; Hugo, Lamartine; Hoffmann, Heine; Puskin) művei közül	<i>a tananyagban nem tárgyalt vagy nem szereplő romantikus alkotók (pl. Poe) műveik; az európai romantika képzőművészeti alkotásai</i>
A magyar romantika I. – a nemzeti drámairodalom kezdete	Katona József írói pályájának főbb állomásai; Bánk bán című művének keletkezése, elemzése, értelmezése	<i>a magyar nyelvű színháztörténet a XIX. század első felében</i>
A magyar romantika II. – Kölcsey Ferenc	Kölcsey Ferenc életének, költői pályájának főbb állomásai és költészetének jellemzőinek bemutatása néhány versén keresztül (pl. Himnusz, Zrínyi dala, Zrínyi második ének, Vanitatum vanitas, Huszt, Emléklapra)	<i>Kölcsey Ferencnek a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő verseinek megismerése; értekező prózája: részletek a Parainesis Kölcsey Kálmánhoz és az Országgyűlési Napló című művekből</i>
A magyar romantika III. – Vörösmarty Mihály	Vörösmarty Mihály életének, költői pályájának főbb állomásai és költészetének jellemző vonásai néhány versén keresztül (pl. Szózat, Gondolatok a könyvtárban, A Guttenberg-albumba, Az emberek, Országháza, Késő vágy, Ábránd, A merengőhöz, Előszó, A vén cigány); a Csongor és Tünde című drámája	<i>A költő életének, pályájának részletesebb megismerése, a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő művének megismerése; a Csongor és Tünde megtekintése színházban vagy videón</i>
Petőfi Sándor	Petőfi Sándor életének, költői pályájának fontosabb állomásai, költészetének jellemző vonásai, változásai néhány versén keresztül (pl. A virágnak megtiltani nem lehet, Befordultam a konyhára, Sors, nyiss nekem tért, Egy gondolat bánt	<i>Az apostol és más a tananyagban nem szereplő Petőfi-mű megismerése</i>

	engemet, A XIX. Század költői, Arany Jánoshoz, Beszél a fákkal a bús őszi szél..., Szeptember végén, Minek nevezzetek? A puszta, télen, Nemzeti dal, Föltámadott a tenger..., Itt benn vagyok a férfikor nyarában, Európa csendes, újra csendes..., Szörnyű idő...); epikus művei közül A helység kalapácsa	
Arany János	Arany János életének, költői pályájának fontosabb állomásai, nagyepikai művei közül a Toldi estéje, balladáinak rendszerezése példákkal (pl. V. László, Ágnes asszony, Zách Klára, Szondi két apródja, A walesi bárdok, Az örök zsidó, Tengeri-hántás, Híd-avatás, Vörös Rébék, tetemre hívás); lírai alkotásai (Letésem a lantot, Kertben, Epilógus, Mindvégig, A tölgyek alatt)	<i>Petőfi és Arany barátságának irodalmi emlékei; a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő balladák, lírai alkotások megismerése</i>
A magyar romantikus regény – Jókai Mór	Jókai Mór életének, írói pályájának főbb állomásai; egy romantikus regény (Fekete gyémántok vagy Eppur si mouve! És mégis mozog a föld! vagy Az arany ember) elemzése	<i>Jókai életének, írói pályájának részletesebb megismerése; a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő regény megismerése</i>

A továbbhaladás feltételei

A következő fogalmak megértése, helyénvaló használata: klasszicizmus, rokokó, szentimentalizmus, romantika, nyelvújítás, komikus eposz, rapszódia, kaland-, levél-, utazó-, tézis-, történelmi regény, verses regény, tabló, idő- és értékszembesítő verstípus, létösszegző vers, enciklopédia, irónia, pátosz, szimultán verselés, epikus ballada, klasszikus strófaszerkezetek.

A tárgyalt művekben megjelenő konfliktusok, álláspontok megértése, újrafogalmazása. A művek jelentésének, erkölcsi tartalmának felfogása és szóbeli, írásbeli ismertetése. Az alkotások tartalmi és formai jellemzőinek összefoglalása. A tanult irodalomtörténeti korszakok és alkotók ismerete.

Memoriterként 2-5 vers a magyar irodalomból, 1 próza- és/vagy drámarészlet.

11. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 74 óra; levelező tagozaton 37 óra

Tevékenységszabványok

Szükséges az önálló órai jegyzet- és vázlatkészítés képessége mind írott szövegből, mind előadástól, valamint az irodalmi és a nem irodalmi szövegek értő feldolgozása, illetve az önálló ismeretszerzésére. Ezen tevékenységek szinte minden tantárggyal való találkozáskor elengedhetetlenek. Különösen fontos az irodalmi művek értelmezése, kulcsmondatok megtalálása, érvek kidolgozása az irodalmi művekben megtalálható helyzetek, szereplők megítélése kapcsán; az irodalmi alkotások értelmezése, elemzése a szükséges irodalomelméleti, -történeti ismeretanyag felhasználásával. A tanulók szóban és írásban gyakorolják a különböző műnemekben megjelenő sajátosságok, tartalmak megítélését, a hozzájuk vezető elemzési módokat.

Az irodalom és más művészeti ágak (képzőművészet, zene, színház és filmművészet) kapcsolatának megtapasztalása. Fontos eszköz és cél egyben, hogy a tanulók az iskolán, a tanórán kívüli tevékenységükkel gyarapítsák ismereteiket. Ezeket erősíteni, támogatni kell annak érdekében, hogy világossá váljon számukra, hogy az iskola és az iskolán kívüli világ nem két egymástól elzárt, külön létező struktúra, hanem egymás részei, hogy az iskolában szerzett ismertek (nem elavult, holt ismeretanyag) felhasználhatók az iskolán kívül, és fordítva.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
Szintre hozó blokk	A 10. évfolyam anyagának rövid áttekintése, rendszerezése	
Madách Imre: Az ember tragédiája	Madách Imre élete: Az ember tragédiája keletkezése, elemzése, értelmezése	<i>a mű megtekintése lehetőség szerint színházban vagy videón</i>
Az XIX. század második felének világirodalma I. – epika	művek a realista epikából: egy francia (Stendhal, Balzac, Maupassant) és egy orosz (Gogol, Tolsztoj, Dosztojevszkij) mű elemzése	<i>a naturalista irodalom jellegzetességei egy Zola-regényben; a tananyagban nem tárgyalt epikus mű megismerése</i>
Az XIX. század második felének világirodalma II. – líra	a francia modern költészet néhány nagy alakja és műveik (Baudelaire: Kapcsolatok, Az albatrosz; Verlaine: Költészettan, Őszi chanson; Rimbaud: A magánhangzók szonettje, A meghökkentek)	<i>Walt Whitman: Téli mozdony; a tananyagban nem tárgyalt művek megismerése</i>
Az XIX. század második felének világirodalma III. – dráma	a modern drámairodalom kezdete: egy Csehov-dráma: A cseresznyés kert vagy a Három nővér vagy a Ványa bácsi; és egy Ibsen-dráma: a Nóra vagy a Vadkacsa elemzése	<i>a tananyagban szereplő, de nem tárgyalt dráma megismerése; lehetőség szerint Csehov- és Ibsen-drámák megtekintése színházban vagy videóról</i>
Vajda János	Vajda János költészetének jellemzői néhány versén keresztül (pl. A virrasztók, A vaáli erdőben, Az üstökös, Credo, Nadas tavon, Húsz év	<i>Vajda János életének, költői pályájának részletesebb megismerése; a tananyagban fel nem</i>

	múlva, Harminc év után)	<i>dolgozott vagy nem szereplő verseknek, illetve röpiratainak (Önbírálat, Polgárosodás) megismerése</i>
Mikszáth Kálmán	Mikszáth Kálmán életének, írói pályájának főbb állomásai; novelláinak (Bede Anna tartozása, Tímár Zsófi özvegysége) és egy regényének (A Noszty fiú esete Tóth Marival vagy a Különös házasság vagy A fekete város vagy a Beszterce ostroma vagy Új-Zrinyiász) elemzése	<i>Mikszáth életének és írói pályájának részletesebb megismerése, a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő művek megismerése, illetve tárcái (Korlátfa, A pénzügyminiszter reggelije)</i>
Móricz Zsigmond	Móricz Zsigmond életének, írói pályájának főbb állomásai, a Barbárok, a Tragédia és a Szegény emberek című novellák közül kettőnek, illetve egy regényének (az Úri muri vagy a Rokonok) elemzése	<i>Móricz életének és írói pályájának részletesebb megismerése, a törzsanyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő művek megismerése, illetve Krúdy Gyula, Kaffka Margit, Csáth Géza, Füst Milán műveivel való találkozás</i>
Az új magyar költészet megjelenése – Ady Endre	Ady Endre életének, költői pályájának főbb állomásai és költészetének bemutatása néhány versén keresztül (pl. Góg és Magóg fia vagyok én..., A magyar ugaron, Páris, az én Bakonyom, Párisban járt az Ősz, Lédával a bálban, Elbocsátó, szép üzenet, Új vizeken járok, Sírni, sírni, sírni, Harc a Nagyúrral, Fölszállott a páva, Vér és arany, A fekete zongora, A magyar Messiások, A téli Magyarország, A Sion-hegy alatt, A muszáj Herkules, Nekünk Mohács kell, Szeretném, ha szeretnének, Séta bölcső-helyem körül, A Tűz csiholója, Történelmi lecke fiúknak, Hunn, új legenda, Mag hó alatt, Intés az őrzőkhöz, Ifjú szívekben élek, Őrizem a szemed, Ember az embertelenségben, Nézz, Drágám, kincsemre, Emlékezés egy nyár-éjszakára, Krónikás ének 1918-ból, De ha mégis?)	<i>Ady Endre életének és költői pályájának részletesebb és a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő műveinek és publicisztikájának (pl. Egy kis séta) megismerése</i>
Az avantgárd	az avantgárd általános bemutatása, a főbb irodalmi irányzatok; Guillaume Apollinaire költészetének jellemző vonásai néhány versén keresztül (pl. Kikerics, A megsebzett galamb és a szökőkút, A Mirabeau híd, Égőv);	<i>az avantgárd képzőművészet alkotásaival való megismerkedés</i>

	Kassák Lajos életének, írói-költői pályájának főbb állomásai, költészetének jellegzetességei a Mesteremberek és/vagy A ló meghal, a madarak kirepülnek című versein keresztül	
--	---	--

A továbbhaladás feltételei

A következő fogalmak megértése, helyénvaló használata: realizmus, pozitívizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, aktivizmus, kubizmus, hangulatlíra, szerepvers, önmegszólító verstípus, képvers, fejlődésregény, karrierregény, regényciklus, drámai költemény, analitikus dráma, karcolat, paródia, szimultanizmus, szabad vers, képvers, kevert ritmusú vers, szimbólum, publicisztika.

A XIX. és a XX századi művek elemzése, megbeszélése során önálló vélemény kialakítása, érvekkel való indoklása, képviselése. Közösen meg nem tárgyalt irodalmi művek elemzése megadott szempontok alapján. A művek szóbeli és írásbeli bemutatása, összehasonlító elemzése. Stílusirányzatok (az impresszionizmustól az avantgárd irányzatokig) jellegzetességeinek bemutatása. A magyar irodalomban felmerülő történelmi, társadalmi és erkölcsi kérdések megértése, újfogalmazása szóban és írásban. Memoriterként szállóigék (legalább 3) Az ember tragédiájából, legalább 2 Ady-vers.

12. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 64 óra; levelező tagozaton 32 óra

Tevékenységszabványok

Szükséges az önálló órai jegyzet- és vázlatkészítés képessége mind írott szövegből, mind előadástól, valamint az irodalmi és a nem irodalmi szövegek értő feldolgozása, illetve az önálló ismeretszerzésére. Ezen tevékenységek szinte minden tantárggyal való találkozáskor elengedhetetlenek. Különösen fontos az irodalmi művek értelmezése, kulcsmondatok megtalálása, érvek kidolgozása az irodalmi művekben megtalálható helyzetek, szereplők megítélése kapcsán; az irodalmi alkotások értelmezése, elemzése a szükséges irodalomelméleti, -történeti ismeretanyag felhasználásával. A tanulók szóban és írásban gyakorolják a különböző műnemekben megjelenő sajátosságok, tartalmak megítélését, a hozzájuk vezető elemzési módokat.

Az irodalom és más művészeti ágak (képzőművészet, zene, színház és filmművészet) kapcsolatának megismerése. Fontos eszköz és cél egyben, hogy a tanulók az iskolán, a tanórán kívüli tevékenységükkel gyarapítsák ismereteiket. Ezeket erősíteni, támogatni kell annak érdekében, hogy világossá váljon számukra, hogy az iskola és az iskolán kívüli világ nem két egymástól elzárt, külön létező struktúra, hanem egymás részei, hogy az iskolában szerzett ismertek (nem elavult, holt ismeretanyag) felhasználhatók az iskolán kívül, és fordítva.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
Szintre hozó blokk	A 11. évfolyam anyagának rövid áttekintése, rendszerezése	
A Nyugat első költői-írói nemzedéke I. – Babits Mihály	Babits Mihály életének, írói-költői pályájának főbb állomásai, költészetének jellemzői néhány versén keresztül (pl. A lírikus epilógja, Messze... messze..., Zrínyi Velencében, Esti kérdés, Húsvét előtt, Fortissimo, Cigány a siralomházban, A gazda bekeríti házát, Ősz és tavasz között, Balázsolás, Jónás imája); a Jónás könyve című művének elemzése	<i>Babits Mihály életének és írói-költői pályájának részletesebb és a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő művek és egy Babits-esszé vagy tanulmányrészlet megismerése</i>
A Nyugat első költői-írói nemzedéke II. – Kosztolányi Dezső	Kosztolányi Dezső életének, írói-költői pályájának főbb állomásai és költészetének jellemző vonásai néhány versén keresztül (pl. Mint aki a sínek közé esett..., Mostan színes tintákról álmodom, Anyuska régi képe, Akarsz-e játszani? Boldog, szomorú dal, Halotti beszéd, Marcus Aurelius, Litánia, Hajnali részegség); egy novellája (pl. A kulcs) és az Édes Anna vagy Néró, a véres költő című regényének elemzése	<i>Kosztolányi pályájának részletesebb feldolgozása, a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő versek, novellák és regények, valamint egy Kosztolányi-esszé megismerése</i>
A Nyugat első költői-írói nemzedéke III. –	A két költő életének, költői pályájának főbb állomásai,	<i>A két költő életének, költői pályájának részletesebb</i>

Juhász Gyula és Tóth Árpád	költészetüknek jellemző vonásaik néhány versükön keresztül (Juhász Gyula versei közül például: Tiszai csönd, Testamentum, Milyen volt..., Anna örök; Tóth Árpád versei közül például: Meddő órán, Rímes, furcsa játék, Elégia egy rekettyebokorhoz, Körúti hajnal, Esti sugárkoszorú, Lélektől lélekeig, Áprilisi capriccio)	<i>megismerése, a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő verseikkel való találkozás</i>
A Nyugat első költői-írói nemzedéke IV. – Karinthy Frigyes	Karinthy Frigyes életének, írói-költői pályájának főbb állomásai, munkásságának jellemző vonásai néhány művön (Pitypang, Előszó; Tanár úr kérem, egy novella, részletek az Így írtok ti című műből) keresztül	<i>Karinthy Frigyes életének, írói-költői pályájának részletesebb megismerése; Karinthy regényei és kis epikai műveivel való találkozás; Az utazás a koponyám körül című film megtekintése videóról</i>
A XX. század első felének világirodalmából – epika	legalább egy regény és egy elbeszélés vagy novella a német, vagy a cseh, vagy a francia, vagy az orosz, vagy az amerikai irodalom alkotásaiból, ennek feldolgozása	<i>a tananyagban nem tárgyalt regény, elbeszélés, novella megismerése, filmes feldolgozásának megtekintése videóról</i>
A XX. század világirodalma – dráma	legalább két mű feldolgozása Gorkij, Brecht, Dürrenmatt és Beckett drámái közül	<i>válogatás a tananyagban szereplő, de nem tárgyalt szerzők műveiből, illetve válogatás Shaw, Pirandello, Ionesco, Stoppard, drámáiból</i>
József Attila	József Attila életének, költői pályájának főbb állomásai, költészetének jellemző vonásai néhány versén keresztül (pl. Nem én kiáltok, Tiszta szívvel, Ködből, csöndből, Klárisok, Favágó, Holt vidék, Külvárosi éj, A város peremén, Elégia, Óda, Esmélet, Magad emésztő..., Levegőt!, Kései sirató, Gyermekké tettél, A Dunánál, Nagyon fáj, Thomas Mann üdvözlése, Ars poetica, Hazám, Karóval jöttél..., Íme, hát megleltem hazámat...)	<i>József Attila életének, költői pályájának részletesebb megismerése; a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő versekkel való találkozás</i>
Szabó Lőrinc	Szabó Lőrinc életének, költői pályájának főbb állomásai, költészetének jellemző vonásai néhány versén keresztül (pl. Az Egy álmai, Semmiért Egészen, Lóci óriás lesz, Dsuang Dszi álma, Szun-Vu Kung lázadása, Mozart hallgatása közben)	<i>Szabó Lőrinc életének, költői pályájának részletesebb megismerése, a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő versekkel való találkozás</i>
Radnóti Miklós	Radnóti Miklós életének, költői	<i>Radnóti Miklós életének,</i>

	pályájának főbb állomásai, költészetének jellemező vonásai néhány versén keresztül (pl. Huszonnyolc év, Federico Garcia Lorca, Tétova óda, Sem emlék, sem varázslat..., A la recherche..., Erőltetett menet, Razglednicák és az eklogák)	<i>költői pályájának részletesebb megismerése, a tananyagban fel nem dolgozott vagy nem szereplő versekkel való találkozás</i>
Válogatás a XX. század második felének világirodalmából	legalább egy regény feldolgozása Garcia Marquez, Sartre, Camus, Semprun, Huxley, Orwell, Golding, Hrabal, Szolzsenyicin művei közül	<i>a tananyagban szereplő, de nem tárgyalt mű megismerése; válogatás a klasszikus krimi (Doyle, Christie), sci-fi (Asimov, Lem) irodalmából</i>
Válogatás a XX. század második felének magyar irodalmából – líra	legalább két költő 1-2 versének megismerése (Pilinszky János, Weöres Sándor, Nagy László, Illyés Gyula, Szilágyi Domonkos, Vas István)	<i>a tananyagban szereplő, de nem tárgyalt mű megismerése; a kortárs magyar irodalom alkotóinak, alkotásainak bemutatása</i>
Válogatás a XX. század második felének magyar irodalmából – epika, dráma	legalább egy regény vagy elbeszélés és egy dráma Németh László, Ottlik Géza, Örkény István, Márai Sándor, Déry Tibor művei közül	<i>a törzsanyagban szereplő, de nem tárgyalt mű megismerése; a művek filmes feldolgozásának megtekintése videóról</i>
Az irodalom határterületei	az irodalom megjelenése filmen, dalszövegben és a kultúra más területein szabadon választott példákon keresztül	<i>Mozi- vagy színház- vagy koncert- vagy kiállítás-látogatás, a látottak, hallottak közös értékelése, megbeszélése; egy kortárs íróval és/vagy költővel való személyes találkozás, beszélgetés</i>
Felkészülés az irodalom érettségi vizsgára	az írásbeli érettségi vizsga követelményeinek és a szóbeli érettségi témaköröknek az áttekintése; rendszerezés	

A továbbhaladás feltételei

A következő fogalmak megértése, helyénvaló használata: egzisztencializmus, tömegkultúra, posztmodern, ekloga, idill, bukolika, tárgyas, költészet, négysoros, egysoros, egyperces novella, szonettciklus, groteszk, abszurd dráma, epikus dráma és színház, dokumentumregény, utópia, ellenutópia, síkváltás, toposz, parabola, abszurd, utópia, antiutópia.

Az olvasott művek szövegének értelmezése, irodalomtörténeti jelentőségének és helyének meghatározása, stilisztikai jellemzőinek felismerése. A megismert szerzők életműveinek, alkotói pályáinak ismerete. Témák és műfajok változásainak figyelemmel kísérése az irodalomtörténetben, illetve ezek megfogalmazása szóban és írásban. Portrékészítés a magyar és világirodalom nagy alakjairól.

Memoriterként legalább 2 József Attila-vers, 2 vers Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc és Radnóti Miklós művei közül.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

9-12. évfolyam

Célok és feladatok

A felnőttoktatás és a nappali iskolák általános céljai lényegileg megegyeznek. Mégis e képzési forma sajátosságai szükségessé teszik, hogy e specialitások a célok között önállóan is megjelenjenek. E szempont alapján az anyanyelvoktatásunk célja az is, hogy olyan alapokat biztosítson, amely *az idegen nyelvek tanulását segíti*. A leíró nyelvtani tudás az idegen nyelvek (főként az indogermán nyelvek) grammatikai rendszerének elemi összevetésével, s ezáltal a generatív mondattani megközelítések elemi ismeretével egészül ki.

A *hétköznapi kultúra* fontos része az interakció, a *kommunikálni tudás* képessége. A felnőttek élettapasztalatára építetten az életvilág feltárása, az önkifejezés, a szándékokhoz kapcsolt kommunikációs cselekvési stratégiák kialakítása, ill. a kommunikációban elengedhetetlen kölcsönösség és a konszenzus keresése a felnőttoktatás jövőbeni feladata. Az anyanyelvi képesség fejlesztése a közlésre, a kapcsolatteremtésre irányuló motiváltságra épül.

Fejlesztési követelmények

A felnőtt ember mindennapjaihoz tartozik a sajtó, a rádió és televízió által kínált kultúra fogyasztása, ezért kapott fő hangsúlyt az oktatás tartalmában a *tömegkommunikáció* tanítása.

A tantervben ezért kap fontos helyet a tanulásmódszertan, ill. az önfejlesztés, és a könyvtárismerettel párhuzamosan a rendszerezés képességének fejlesztése is. E cél alapján -, ill. az ismétlések elkerülése végett is - tartható fontosnak, hogy a leíró nyelvtani ismeretek a középiskolában egy rendszer működő részeként jelenjenek meg, minden részterület esetén a nyelv rendszerszerű voltára való hivatkozással.

A *stílus* tanítása a közlés formavilágának fejlesztését célozza. A *nyelvtörténet* és a nyelv élete elsősorban a tanulói látásmód fejlesztését szolgálja. A képzést a *tömegkommunikációs témakör* zárja le, amely a mindennapi élethez, életvilághoz kötődő jellege okán személyiségfejlesztés lehetőségét kínálja. A tömegkommunikáció a mindennapi kultúra része, a fogyasztói magatartás formálása segítséget nyújt az ember eredeti arcának védelmére. A tantárgy tanítása az egyes témakörökön belül az alábbi képesség fejlesztését irányozza elő:

A szövegértés, szövegalkotás, egyéb szövegtani ismeretek is; helyesírás, nyelvhelyesség, stílus; a magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; a grammatikai ismeretek felelevenítése és folyamatos fejlesztése.

A felnőttoktatás általános fejlesztési követelményei nagyobb részt megfelelnek a nappali gimnáziumok követelményeinek, mégis némi kiegészítésre és módosításra szorulnak.

Szövegalkotás

A folyamatos fejlesztésében egyrészt a különböző szövegtípusoknak és műfajoknak megfelelő közlésmód gyakoroltatása játszik szerepet. A tanuló legyen képes az önkifejezésre, véleményének, érveinek logikus felépítésére. A szövegalkotás kulturáltságának mérője a szókinccs megfelelő terjedelme (szükséges ennek bővítése), a logikai összefüggések és az elrendezés képessége, a személyesség és a szöveg lineáris és globális összefüggéseit biztosító nyelvi eszközök ismerete.

Nyelvhelyesség és a stílus

A tantárgyi tartalmak mellett a tanterv a beszéd akusztikai megformálását, írásban a nyelvi szabályok helyes alkalmazását és tagolását, a megfelelő íráskép kialakítását várja el. Az aktív nyelvművelői magatartás a saját nyelvi kultúra tökéletesítésének fontos eszköze. A nyelvhelyesség, a stílus a szövegalkotás lényeges tartalma, ezért a mindennapi és szépirodalmi stílus megfelelő ismerete, a jelenségek felismerése, ill. a nyelvileg megfelelően formált tartalom megjelenítése fontos tevékenységforma.

Helyesírás

Ennek a képességnek a fejlesztése a felnőttoktatásban nem könnyű feladat. A felnőttek körében az egyedi rögzült hibák korrekciója tűnik a legkönnyebbnek, a helyesírási szabálytudat hiánya viszont, a fel nem ismert dyslexia felnőttkori tünetei szinte korrigálhatatlanok. Mégis általános fejlesztési célnak tekinthető a helyesírási képesség fejlesztése, a biztos helyesírás kialakítása, amelyhez a tanulói szövegek javítása és javíttatása is hozzájárul.

Leíró nyelvtani ismeretek

A nyelvtörténet, illetve általános nyelvészeti tudnivalók a nyelvi jelenségek értő megismerésére irányulnak. A történeti tájékozódáshoz kapcsolódó feladatok a rendszerezés képességét, a rendszerszemlélet kialakítását segítik. A *leíró nyelvtani ismeretek* az általános iskolai tantervekben az általános és részletes követelményei között, évfolyamokra lebontva szerepelnek, így a továbbjutás feltételéhez tartozik a hangtani, szófaji, mondattani ismeretekben szerzett jártasság. Mégis köztudott, hogy a középiskolába érkezők közt nagyon nagy számban találkozunk olyanokkal, akik e területen is súlyos hiányosságokkal küszködnek. A grammatikai tudás az anyanyelv-használat és az idegennyelv-tanulás alapja. Ezért a tantervben minden évfolyam fókuszában megjelenő nyelvi jelenségeket a leíró nyelvtani ismeretek felelevenítésével párhuzamba kell tanítani annak érdekében, hogy a megfelelő grammatikai ismeretek, azaz a képzés alapkövetelményei ténylegesen megvalósíthatók legyenek.

Tanulás tanítása

A felnőttoktatásban a *tanulástechnikák* fejlesztése a felnőttképzés sikerének alapja.

9. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 37 óra, levelező tagozaton 19 óra

Tevékenységhormák

A középiskola szintjének megfelelő szövegértés fejlesztéséhez publicisztikai és közéleti szövegek feldolgozását, a gondolatmenet felismertetését, a nem kimondott tartalmak feltárását (hatáskeltés, befolyásolás eszközei) szükséges elvégeztetni. A szövegelemzésekkel az ítéloképesség is fejleszthető, ill. az alapvető érintkezési formáknak megfelelő szövegalkotás pedig alapvető készségek fejlesztésére nyújt lehetőséget. A szóban elhangzó közlések során a helyzetnek megfelelő válaszadás gyakoroltatása a nyelvi norma és nyelvi illetan fejlesztésének része. A szövegértés nem csupán kognitív megismerési folyamat. A szöveg vizuális és akusztikus percepciója, a denotatív és konnotatív jelentések, a befolyásolás nem verbális összetevőinek felismerése csak a tanuló szociális-emocionális attitűdjének fejlesztésével, csoportdinamikai játékokkal alakítható. A beszédhelyzet és a felhasznált nyelvi eszközök, megszólítási és kapcsolattartási formák viszonyának tanulmányozása, a helyzetnek megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása a képzés e szakaszában hangsúlyos helyzetbe kerül. A kommunikáció a mondat és szöveg nyelvi szintjein megvalósuló leíró nyelvtani párhuzamokkal egészül ki.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
A közlésfolyamat, tényezői és funkciói	Az adó, vevő, csatorna, zaj, üzenet, kód – dekód A közlés, kifejezés, tájékoztatás mellett a poétikai funkció, a fatikus (kapcsolatteremtés és kapcsolatfenntartás) szerep	<i>Az adó és vevő viszonyának szociális és emocionális háttere. A személyiség megjelenése a különböző szövegekben (az önkifejezés vágya, a kapcsolatteremtés vágya, az önkifejezés és a másoknak való megfelelés együttes megjelenése)</i>
A kapcsolat létrehozásának nehézségei, a beszédhelyzet	A mindennapi érintkezés nyelvi sztenderdjei A vitakultúra, a manipulációs szándék felismerése	<i>A kommunikációs konfliktusok feloldásának módjai</i>
A nem verbális kommunikáció kiegészítő, helyettesítő, megerősítő szerepei (önközlés, szabályozás, közlés)	A non verbális kommunikáció: a hétköznapi tárgyak jelentéstana, az otthon, a környezet jelentéstana). A térköztartás a kommunikációban	<i>Szemiotika - a jel és jelentés kapcsolatának, szintaktika - jelek szerveződésének, a jelek struktúrájának, pragmatika - jelek keletkezésének tudománya</i>
A jelek szerepe az élet és a tudomány különböző területein	A mondatfonetikai eszközök	<i>Szólások és szólásmagyarázatok, közmondások a nyelvi kifejezés gazdagításában (szólások etimológiája)</i>
A jelek szerepe az élet és a tudomány különböző területein	Természetes és mesterséges jelek, konvencionális és művészi jelek, rejtjelek	<i>A politikai és szépirodalmi szimbólumok</i>
A nyelv mint	A jel és jelentés kapcsolata	<i>A mondatfajták,</i>

jelrendszer	Jelentésárnyalatok, nem nyelvi jelek a szövegben A szövegbe ágyazott jelentés, a többletjelentések, a metakommunikatív tartalom a befolyásolás szolgálatában	<i>rendszermondat, Szövegmondat, mondategész, mondategység fogalma. A szabad és kötött szórend a magyar és idegen nyelvekben</i>
A kommunikáció és szöveg	A szövegjelentés vizsgálata pszeudoszövegeknél (pl. Paródia, irónia nyelvi jelenségei) Váratlan jelentésmódosulás a viccek világában Az elhallgatás a szöveg mögé rejtett üzenetek A szövegjelentés: a téma (ismert és újságoló rész), a kulcsszó szerepe, a tételmondat	<i>A szófajok: fogalomszók, mondatszók, nem önálló szófajok, átmeneti szófajok, viszonyt jelölő szavak) A fogalmi hierarchiák Az alkalmi szófajváltás esetei A morfémák jelentéstana, szófajváltás, mint jelentésmódosulás a képversek, helyesírási hibák a reklámok világában</i>

A továbbhaladás feltételei

A kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat, valamint szövegfeldolgozás kérdések alapján. Felelet, kiselőadás, írásbeli szövegek megalkotásában mutatott jártasság és a mindennapi kommunikáció sztenderdjeinek elemzési készsége. A nyelvi jelenségek legalább két különböző szemléletű tipológiájának ismerete (ld. fent a mondattan és szófajok rendszere), a szöveg szerkezeti sajátosságainak alkalmazása és a logikai kapcsolatok ismerete és alkalmazása (oksági viszonyok, hasonlósági viszonyok, állítások egymáshoz való viszonya).

Fogalmak

kommunikáció, metakommunikáció, tömegkommunikáció, információ, adó, vevő, üzenet, kód - dekód, közeg, csatorna, funkció; szöveg, szövegmondat, rendszermondat, mondategész, mondategység, álszövegek, a szórend, kulcsszó, tételmondat, a szöveg tagolása (bekezdés, fejezet, expozíció, a figyelem felkeltése, a narráció, peroráció, megerősítés, érvelés, és cáfolat), szövegfajták és szövegtípusok

Tevékenység

félévente egy írásbeli tesztfeladat

irodalmi nagydolgozat iskolai megírása és javítása (nyelvhelyességi hibák is)

egy előre megbeszélte házi dolgozat és egy kiselőadás elkészítése

Integráció

a tudomány más területeinek jelhasználata

könyvtárhasználat - jelek, jelzések a könyvtártudományban

10. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 37 óra, levelező tagozaton 19 óra

Tevékenységszabványok

A szabatos, igényes kifejezőmód és a szemléletes, egyéni stílus ötvöztetésének fejlesztése gyakorlati feladatok folyamatos alkalmazásával érhető el, fejleszthető. A kommunikációs technikák, tréningek révén a tanulók képessé válnak ismeretlen kommunikációs helyzetekben is megfelelő stílus és magatartás alkalmazására. Önálló műelemzés készítése, a komplex elemzés egyes részleteinek gyakoroltatása, különbségtétel az allegorikus és szimbolikus ábrázolások között, alapvető stilisztikai jelenségek felismertetése és elemzésbeli felhasználása

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
A stílus	A szó eredete, hagyományos és modern értelmezése	<i>Stilisztikai szempontú szövegelemzések (fordítások)</i>
A stílus hírértéke	Az alkalmi és állandósult stílusérték A stílus meghatározó tényezői	<i>A nyelvhelyesség és nyelvművelés szerepe, tv, sajtó nyelvművelő tevékenysége</i>
A semleges stílus és az attól való eltérés	Az erősítés a túlzás, az enyhítés az eufémizmus	<i>A nyelven kívüli eszközök: íráskép, képvess</i>
A stílusrétegek és jellemzésük	Társalgási, szakmai-tudományos, szónoki, hivatali -közéleti, publicisztikai, szépirodalmi	
A szépirodalmi stílus (stíloselemzési gyakorlatok):	A szöveg akusztikai vizsgálata: (rímek, verselés, hangszimbólumok stb.); a szöveg képi szintje A nyelvi ismétlődések stilisztikai szerepe a különböző nyelvi szinteken	<i>A szövegvizsgálat műnemek szerinti különbségei Az inadekvát stílus bőbeszédűség, szűkszavúság, közhelyesség, kétértelműség, képzavar stb.</i>
A stílusárnyalat, motiváltság, nyelvi rétegekhez való kapcsolata, a szójelentés	A nyelvi megformálás stílusértéke: az alakzatok A hangnemek felismerése, a műalkotások elemzésének stilisztikai szempontjai	
	A műfaj, korstílus Az elbeszélés, a leírás, levél műfaji jellemzőinek, jellegének (hivatalos vagy magán) megfelelő szövegalkotás	
Az iskolai írásbeliség	Az írásbeli dolgozat, az értekezés stílári követelményei	

Retorika	<p>A sajtó nyelvhelyességi hibái</p> <p>Retorikai alapismeretek (anyaggyűjtés, elrendezés, kidolgozás) az érvelő szöveg megszerkesztése, a hatáskeltés eszközei</p>	
----------	---	--

A továbbhaladás feltételei

A hangnem tudatos megválasztása a kommunikáció funkciójának megfelelően. A képek szerepének felismerése a szövegben és a mondat- és szövegépítés stílusértékének ismerete és alkalmazása. Stílushibák ismerete és felismerése, a művészi szövegek stilisztikai elemzésében mutatott jártasság, valamint a szépirodalmi szövegek többletjelentésének önálló értelmezése. Gyakorlottság szövegelemzési eljárásokban: jegyzetelés, szerkezeti tagolás, lényegkiemelés, szöveg-összefoglalás stb.

Fogalmak

alkalmi és állandósult stílusérték, stílusárnyalat, többletjelentés, eufémizmus és erősítés, hangalakzatok, hangszimbolika, rímek, verselés, ütem, időmérték, alliteráció, versláb, motivált szavak

alakzatok: gondolatrítmus, halmozás, fokozás, párhuzam, ellentét

szóképek: hasonlat, megszemélyesítés, metafora, allegória, szimbólum, komplex kép

Tevékenység

félévente egy stilisztikai szövegelemzés, egy tesztfeladat

egy kiselőadás és egy házi feladat elkészítése előre megbeszélt témakörből

Integráció

népszerűsítő és tudományos szövegek elemzése, a betűtípusok stílusértéke a számítógépes levelezés és az Internet világában

nyelvművelő és stilisztikai összefoglalók a könyvtárban

11. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 37 óra; levelező tagozaton 19 óra

Tevékenységszabványok

Az egyéni, kisközösségi, a nyilvános, közéleti és a tömegkommunikációra vonatkozó ismeretek alkalmazása a nyelvhasználatunkban minden beszédhelyzetben, nyelvi önkorrekcióban. Beszélgetésben, vitában javaslatok tárgyyszerű megfogalmazása. Szakszerű fogalomhasználat gyakoroltatása a tömegkommunikáció különböző jelenségeinek leírásához. Rendszeres tájékozódás a nyomtatott és elektronikus információhordozók között. Megfelelő értékítélet kialakítása a disputa, a vita, a beszélgetés módszereinek segítségével olyan műfajok esetében is, amelyek a hétköznapi kultúránk része és mégis az ízlést és világnézetet befolyásolják.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
<p>A tömegkommunikáció világa</p> <p>A sajtó</p>	<p>Hírlapok, napilapok, magazinok, évkönyvek, folyóiratok</p> <p>A hetilapok felépítése: címlap, rovatok, témák, kép és szöveg kapcsolata</p> <p>Különböző folyóiratok arculatának, stílusának, olvasókörének elemzése, műfajai</p> <p>A szöveg betűtípusainak megjelenési formáinak vizsgálata adott szöveg transzformálásán keresztül</p> <p>A humor forrásai karikatúra a sajtóban, keletkezésük, eredetük</p> <p>Vicclapjaink</p> <p>A karikatúra az emberismeret szolgálatában, a közéleti karikatúrák elemzése - elrejtett üzenetei</p>	<p><i>Sajtóhibák, nyelvhelyességi hibák</i></p> <p><i>Az Édes Anyanyelvünk című folyóirat rovatai</i></p> <p><i>A tévé, rádió nyelvművelő rovatai: Hej, hej, helyesírás!, Hej, hej, helyes beszéd! a televízióban</i></p> <p><i>A szövegrendezés: a pozitív hatáskeltés felépítés, a fordulat, a váratlan, a figyelemfelhívás szolgálatában</i></p> <p><i>A rejtvények lélektana</i></p> <p><i>A képregény: a beszédhelyzet és a közlemény jelzése a képregényben</i></p> <p><i>Az apróhirdetés</i></p> <p><i>A reklám helyesírási hibái a figyelem</i></p> <p><i>Felkeltésének szolgálatában</i></p>
A reklám	<p>A reklám fegyvertára, reklám vagy propaganda</p> <p>Reklámszöveg készítésének technikái</p>	<p><i>Népszerű képernyőarcok jellemzése</i></p>
A televízió	<p>A tévé és a nézők kommunikációja: (Önt dönt! - jellegű műsorok)</p> <p>A televízió műfajai</p> <ul style="list-style-type: none"> - a híradó (információközlés) - a kerekasztal-beszélgetések (a szerkesztett beszélgetés), a talk 	

	show (a könnyedség kellékei) - az interjú (a személyesség szolgálatában) - a sorozatok lélektana A tömegfilm, a bestseller	
--	--	--

A továbbhaladás feltételei

Tájékozottság a tömegkommunikáció műfajai között, a hatáskeltés és befolyásolás eszközeinek felismerése. Folyóiratok arculatának bemutatása, a reklámok figyelemfelhívó mozzanatainak felismerése, a tömegfilm tipológiájának felhasználása egy film elemzésében és multimédiás szövegek értelmezése. Tematikustájékozódás a nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (irodalmi adatbankok, magyar elektronikus könyvtár).

Fogalmak

a hírlap, a folyóirat, a magazin fogalmi elkülönítése, a cikk, kritika, olvasói levél, a rovat, a riport, az interjú. A tipográfia, a reklám, a karikatúra

szervi film és műfaji film elkülönítése, a reklám és propaganda fogalmi különbségei, a bestseller

Tevékenység

egy nyelvtani nagydolgozat megírása: egy kézbeadott folyóirat bemutatása, egy tesztfeladat helyesírási hibajavítással, egy kiselőadás és egy házi feladat elkészítése egy adott nyelvtörténeti korszak feldolgozása könyvtári anyaggyűjtéssel

Integráció

a médiaismeretek tantárgy és a vizuális kultúra közös területei, folyóiratok tárolása a könyvtárban, a folyóirat-katalógus

12. évfolyam

évi óraszám: esti tagozaton 32 óra, levelező tagozaton 16 óra

Tevékenységek formái

Nyelvtörténeti tanulmányok alapján a szövegjelentés önálló feltárása, megvitatása, nyelvtörténeti korok szövegemlékeinek elemzése. Egyszerűbb nyelvészeti szakszövegek olvasása és feldolgozása. Az érettségire való felkészülésként egyéni kutatómunka alapján a könyvtárhasználat, a szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, gyakoroltatása.

Témakörök	Tartalmak	Választható tartalmak
A magyar nyelv helye a világ nyelvei között A nyelvcsaládok	A ragasztó, szigetelő, és hajlító Nyelvtípusok A nyelvi struktúrák összehasonlítása	<i>Szófajtani és mondattani elemzések az idegen nyelvek tükrében</i> <i>Összevető elemzések idegen nyelvi klisék és a magyar nyelvi formák között</i> <i>Idegen nyelvi tanulói fordítások elemzése</i> <i>Irodalmi fordítások összevető elemzése</i>
A nyelv rétegződése	A nyelvváltozatok: - a tájnyelv - a szleng - az argó szavak történeti megközelítése - rétegnyelvek A nyelvi rétegek megítélése a nyelvhelyesség és nyelvművelés szempontjából A nyelvi rétegek világában	<i>Irodalmi fordítások összevető elemzése</i> <i>A nyelvjárás mint nyelvi deviancia a leíró nyelvtani normák tükrében</i>
A szókincs rétegei és bővítésének forrásai	előforduló nyelvi hibák A szóteremtés, szóalkotás (szóképzés, szóösszetétel, betűszók és egyéb források)	
A nyelvrokonság A nyelvtörténet jelentősebb korszakai Nyelvi rendszerünk alaktani és jelentéstani változásai	A nyelvrokonság bizonyítékai (hangtani, szóalaktani [ragozás], mondattani [határozók irányhármassága, stb.], A finnugor alapszókincs A alapnyelvi emlékeink Ómagyar, középmagyar, új magyar kor Egy szórványemléken a magyar szöveg felismerése Egy 2-4 soros szövegemlékünk elemzése	<i>Írástörténet (a kézirástól a betűírásig)</i> <i>A helyesírás története (szövegek a különböző századokból, különös tekintettel a 19. Századra)</i>

A továbbhaladás feltételei

A nyelvtörténeti tanulmányok birtokában képesség az olvasott szöveg történeti háttérének kibontására, tájékozottság a magyar nyelvrokonságról és annak bizonyítékairól. Megadott

szövegek és szakanyagok segítségével egy-egy történeti korszak bemutatása, helyesírási hibák felismerése a szöveggyűjteményben, az idézés szabályai.

Fogalmak

őshazakutatás, uráli, finnugor, ugor, finn-permi, finn-volgai alapnyelv; mozaikszók, betűszók, tükörszavak, jövevényszavak, nemzetközi műveltségyszavak; nyelvemlék, szórványemlék, szövegemlék, kódex, vendégszövegek, a nyelvújítás

Tevékenységek

egy négy-öt soros nyelvemlék (annak átiratának ismeretében) elemi különbségek felismerése évente egy nyelvtani nagydolgozat keretén belül; egy tesztfeladat, helyesírási hibajavítással; egy kiselőadás és egy házi feladat elkészítése egy adott nyelvtörténeti korszak feldolgozása könyvtári anyaggyűjtéssel

Integráció

a számítógép helyesírási programjai, számítógépes versek, képversek - jövő lehetséges nyelvváltozatai; nyelvtörténeti összefoglalók a könyvtárban, a történetiségre és a keletkezési helyre vonatkozó jelölések a könyvtári rendszerben; az idegen nyelvek rendszertani összevetése; az irodalom stílustörténeti anyagának egymásba építése